

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

2025, Vol.6, No.4, Serial Number 24, pp 193-212

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.7593.1253>

Design and Validation of a Model for Enhancing Women's Participation in Rural Microcredit Funds

Ruhangiz Ghasemzadeh¹, Ali Janabi Namin² *

1. Master of Agricultural Engineering, Department of Soil Science, Faculty of Agricultural Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2. Ph.D. student of Geography and Rural Planning, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

*Corresponding author, Email: alijanabinamin@gmail.com

Keywords:

Participation, Rural women, rural micro-credit funds, Sustainable Development

1. Introduction

Rural Women's Participation Funds in Iran are important institutions that have provided small loans to rural women since 2006. Currently, more than 3,374 funds across different provinces, with over 10,000 members, provide financial services to rural women. These funds aim to establish women-centered social institutions, develop human resources, and strengthen social capital required for rural community development, while emphasizing members' savings and credit activities. Achieving these development goals requires identifying and analyzing the factors influencing the growth and effectiveness of these funds. This process necessitates understanding the current status of rural women's microcredit funds as well as the perspectives of both fund managers and members. Microcredit programs for rural women are considered essential instruments for improving livelihoods and supporting community development. According to World Bank reports, experiences from institutions working to improve women's social, political, economic, and cultural status in rural areas indicate that, due to various social, cultural, and economic constraints, equitable participation of rural women in sustainable development processes has not yet been fully achieved. In Ardabil Province, women possess considerable potential and capabilities and, under appropriate conditions, can contribute effectively to the region's economic, social, and cultural development. Over recent decades, women's access to knowledge and technical information in economic fields has increased, which has enhanced their awareness and voluntary participation. In rural areas of Ardabil, women constitute nearly half of the rural population. Despite their significant role in rural production, greater efforts are needed to strengthen their sense of belonging and participation in community activities, including through the establishment of microcredit funds. The continued success of these funds can expand opportunities for rural women's participation in broader social and economic spheres. Based on these considerations, the present study addresses the following questions: (1) What indicators influence the increase of women's participation in rural microcredit funds with an emphasis on sustainable development? (2) What factors affect this participation? (3) What models can best explain these factors? and (4) How well does the proposed model fit and validate these relationships? Accordingly, the study proposes a model to explain and enhance women's participation in rural microcredit funds with an emphasis on sustainable development.

2. Methodology

The present study aimed to design and validate a model for increasing women's participation in rural microcredit funds with an emphasis on sustainable development. In terms of purpose, the research is applied, and in terms of data collection, it is descriptive in nature. Overall, the study adopted a mixed-method approach, combining descriptive-exploratory and survey methods through both qualitative and quantitative phases. In the first phase, a qualitative

Received:

05/May/2024

Revised:

13/Aug/2025

Accepted:

05/Sep/2025

approach was employed using interviews within a three-round Delphi panel. The statistical population consisted of 20 university professors in management and managers from the General Department of Cooperatives, Labor, and Social Welfare of Ardabil Province. Due to the participants' managerial responsibilities, interviews were conducted intermittently over several sessions. In the second phase, a quantitative survey method was used. The statistical population included 1,600 rural women who were members of microcredit funds in Ardabil Province. Based on Morgan's table, 310 participants were selected as the sample population. The sample distribution included 62 participants from villages in Ardabil County, 41 from Meshgin Shahr, 46 from Garmi and Angut, 28 from Bileh Savar, 43 from Parsabad, Moghan, and Aslando, 25 from Namin, 23 from Nair and Sarein, and 42 from Kowsar and Khalkhal counties. Sampling in the qualitative phase was conducted purposively using theoretical and snowball sampling methods, while in the quantitative phase, convenience random sampling was applied. Data collection tools included in-depth semi-structured interviews in the qualitative phase and a researcher-made questionnaire based on a five-point Likert scale in the quantitative phase. The questionnaire items were developed and refined based on the indicators extracted from the qualitative findings regarding women's participation in rural microcredit funds with an emphasis on sustainable development.

3. Findings

In this research and based on the presented theoretical framework, first, the main research question was proposed around women's participation in rural microcredit funds with an emphasis on sustainable development, and initial interviews were conducted with a number of experts to extract basic concepts. These concepts in the form of open codes were reviewed and evaluated several times and finally, after the necessary screenings, the final codes and concepts (53 concepts) were extracted. The fit indices show that the data of this research have a good fit with their factorial structure as well as the theoretical foundation of the research, and it indicates that the research questions are aligned with the theoretical structures considered for the research variables and the results of the research can be relied upon.

4. Discussion and Conclusion

This study investigated the model of increasing women's participation in rural microcredit funds with an emphasis on sustainable development within an integrated framework. The coding process identified seven major factors affecting this model, including economic, cultural, educational, infrastructural, legal, systemic, and human dimensions, represented through 40 open codes. The findings of the structural model revealed that the cultural factor had the strongest influence on women's participation, with a path coefficient of 0.881, which is consistent with the studies of Behrouze et al. (2018), Yazdan Panah et al. (2015), Ghorbani et al. (2015), Ahmadpour et al. (2013), Lensik et al. (2018), and Akhtar (2018). Within this factor, the indicator "localization of rural microcredit funds based on village conditions" had the highest factor loading (0.795). The legal factor ranked second with a path coefficient of 0.874, supporting the findings of Faraji Sabkbar et al. and Akhtar (2018), where "internal regulations and approvals of funds in line with sustainable development" was identified as the most influential indicator (0.810). The educational factor, with a path coefficient of 0.843, was the third most influential factor and aligned with the findings of Arabkhani et al., while "holding educational workshops to familiarize rural women with fund objectives" showed the highest loading (0.768). Infrastructure also played an important role, with a path coefficient of 0.799, consistent with Rezaei and Safa (2015), particularly through facilitating the integration of local funds under specialized mother funds. Human factors followed with a path coefficient of 0.798, in agreement with Rashim and Abdullah (2018), and the indicator "attracting and retaining human resources in the funds" demonstrated the highest loading (0.868). Systemic factors, with a path coefficient of 0.784, were also significant and aligned with the studies of Taj et al. (2016) and Akhtar (2018), especially through the participation of women's affairs experts in periodic fund meetings (0.773). Finally, economic factors showed the lowest effect in the model, with a path coefficient of 0.760, although they remained significant and consistent with the findings of Saniz Fernandez et al. (2018), Farashi et al. (2015), and Qadiri Masoom and Ahmadi (2015), where "providing financial facilities and credit to rural women" had the greatest impact (0.842).

How to cite this article:

Ghasemzadeh, R. & Janabi Namin, A. (2025) Design and Validation of a Model for Enhancing Women's Participation in Rural Microcredit Funds. *Village and Space Sustainable Development*, 6(4), 193-212. <https://doi.org/10.22077/vssd.2025.7593.1253>

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ششم، شماره چهارم، پیاپی بیست و چهارم، زمستان ۱۴۰۴، شماره صفحه ۱۹۳-۲۱۲

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.7593.1253> doi

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی

روح انگیز قاسمزاده^۱، علی جنابی نمین^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی، گروه آموزشی خاکشناسی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، گروه آموزشی جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: alijanabinamin@gmail.com

چکیده:

امروزه مشارکت زنان در توسعه پایدار روستایی، نه یک مسأله اختیاری، بلکه به یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است. یکی از پیشران‌های عمده در این زمینه میزان مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتباری است که این پژوهش نیز با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی و با دو رویکرد کیفی و کمی انجام گرفته است. جامعه آماری برای بخش کیفی ۲۰ نفر از اساتید مدیریت و مدیران اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان اردبیل بودند که به صورت هدفمند (نمونه‌گیری نظری) و با روش ارجاع زنجیره‌ای (روش گلوله‌برفی) انتخاب شدند. جامعه آماری در بخش کمی تعداد ۱۶۰۰ نفر از زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتباری استان بودند که بر اساس جدول مورگان تعداد ۳۱۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در مرحله کیفی، مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته با خبرگان که به روش دلفی و در سه دور انجام و در مرحله کمی نیز از پرسشنامه بازطراحی‌شده منتج از مرحله اول استفاده گردید. شاخص‌های استخراج‌شده در ۷ عامل انتزاعی تر (اقتصادی، فرهنگی، زیرساختی، آموزشی، سیستمی، انسانی و قانونی) و ۴۰ مفهوم (کدهای باز) دسته‌بندی شدند. نتایج پژوهش نشان داد مؤلفه‌ی "فرهنگی" با ضریب مسیر ۰/۸۸۱ بیشترین تأثیر را در الگوی طراحی‌شده داشته است. در نهایت با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS، از برازش مدل بدست آمده اطمینان حاصل گردید و تمامی روابط معنی‌دار تشخیص داده شدند.

واژگان کلیدی:

مشارکت، زنان روستایی، صندوق‌های اعتبار خرد روستایی، توسعه پایدار.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۳/۰۲/۱۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۵/۲۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۶/۱۴

۱- مقدمه

توسعه، آبادانی و عمران روستایی در دهه‌های اخیر همواره یکی از دغدغه‌های مهم توسعه کشور بوده است. با گذشت سالیان سال از تجربه‌های موفق در زمینه‌ی توسعه و توسعه روستایی در اکثر کشورهای دنیا، همچنان مسائل و مشکلات زیادی در روند توسعه مناطق روستایی وجود دارد که ضرورت تبیین و تشریح الگوها و مدل‌های مناسب برای توسعه این مناطق و بازنگری و تأملی عمیق را در این حوزه بوجود آورده است. امروزه نقش زنان در توسعه روستایی و کشاورزی بر کسی پوشیده نیست. همچنین حضور گسترده زنان در عرصه اجتماع و نقش مؤثر آنان در جامعه انکارپذیر نیست. زنان تولیدکنندگان و تبدیل‌کنندگان محصولات کشاورزی در نظام اقتصادی و مدیران داخلی خانواده‌های خود هستند (یزدان پناه و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۳۵). بر اساس نتایج آمار جهانی زنان مسئولیت ۶۰ تا ۸۰ درصد کارهای جهانی را بر عهده داشته و ۵۰ درصد غذا را تولید می‌کنند؛ علی‌رغم نقش بزرگی که ایفا می‌کنند، از مزایای اقتصادی محدودی برخوردار بوده و به منابع تولیدی چندان دسترسی ندارند (مومنی زاده و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۴). به طوری که، متأسفانه در سطح جهانی، زنان بیش از مردان فقیر هستند و از مردمی که در کشورهای در حال توسعه در زیر خط فقر زندگی می‌کنند، تقریباً ۷۰ درصد آنان زنان هستند (فوفانا و همکاران^۱، ۲۰۱۵: ۱۰۲۴). در سال ۲۰۱۵، فاصله‌ی جنسیتی موجود میان نرخ مشارکت اقتصادی مردان و زنان دنیا برابر با ۲۶/۵ درصد بوده است. این رقم بیانگر این واقعیت است که در جهان شانس زنان برای مشارکت در بازار کار در حدود ۲۷ درصد کمتر از شانس مردان است (آسایش طلب و همکاران، ۱۴۰۲: ۶۳). توجه به زنان روستایی در کشورهای جهان سوم و نقش آنها در فرآیند توسعه، عمدتاً مورد غفلت قرار گرفته است و در صورت توجه به مردان و نادیده انگاشتن کارکرد و نقش زنان موجب شکست پروژه‌های با محوریت زنان می‌شود (خانی و چوبچیان، ۱۳۹۱: ۱۴۱). هرچند زنان با مهارت‌ها و فعالیت‌ها خود همواره بر درآمد خانوارهای خود می‌افزایند و به معیشت خود و اطرافیان کمک می‌کنند، اما در هر صورت کار و فعالیت آنها به نوعی خانگی محسوب شده و بدون مزد و غیراقتصادی تلقی می‌شود (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۰). از سوی دیگر، در اکثر موارد، فعالیت‌ها به عنوان مشاغل رسمی شناخته نمی‌شوند و در هیچ کجا از جهان نیز در آمارهای دولتی محاسبه نمی‌شوند. اگر چه اقدامات زنان هم زمان‌بر است و هم از لحاظ اهمیت برای بقاء و رفاه خانواده ضروری هستند (دادورخانی و چوبچیان^۲، ۲۰۱۴: ۳۷). به طور کلی، در مقایسه با مردان زنان کنترل محدودتری نسبت به منابع دارند، دسترسی کمتری به اطلاعات دارند و بیشتر خطرگریز هستند و همچنین با هنجارهای اجتماعی متفاوتی و مسوولیت‌های خانوادگی مختلفی دست و پنجه نرم می‌کنند. لذا نوع خدمات مالی که آنها نیاز دارند، شرایطی که تحت آن تمایل به مشارکت در بازارهای مالی داشته باشند و توانایی آنان در رفع نیازهای مالی نسبت به مردان متفاوت است. به همین دلیل است که رسیدن به توسعه پایدار در جوامع، بدون مشارکت فعال، همه‌جانبه و همچنین توانمندسازی زنان جامعه در همه‌ی شئون اعم از اقتصادی و اجتماعی و خانوادگی امکان‌پذیر نخواهد بود (ایزدی و قنبری، ۱۴۰۰: ۲۸). طبق نظرِ تئوریسین‌های پیشگام نظریه توانمندسازی، این نظریه پنج مرحله از برابری بین زنان و مردان را در بردارد و معیارهای آن عبارت از رفاه، دسترسی به منابع، آگاهی، مشارکت و کنترل می‌باشد (گلشنی و شیر، ۱۴۰۳: ۷۶). توانمندسازی در بستر توسعه مطرح می‌شود و به طور خاص در ارتباط با توانمندسازی زنان بحث می‌کند (وبر و احمد^۳، ۲۰۱۴: ۷۶). منابع (اقتصادی، اجتماعی و سیاسی) در توانمندسازی زنان ضروری هستند و بدون توانایی در تشخیص و استفاده از منابع توانمندسازی رخ نمی‌دهد (سل و مینوت^۴، ۲۰۱۸: ۴۷).

^۱ Fofana et al^۲ Dadvar-Khani & Choobchian^۳ Weber & Ahmad^۴ Sell & Minot

صندوق مشارکت زنان روستایی در ایران، یکی از نهادهای مهمی است که از سال ۱۳۷۶ اقدام به پرداخت اعتبارات خرد به زنان روستایی کرده است. در حال حاضر بیش از ۳۳۷۴ صندوق در استان‌های مختلف کشور، با بیش از ۱۰ هزار نفر عضو مشغول فعالیت و ارائه خدمات مالی به زنان روستایی هستند (دفتر توسعه فعالیت های کشاورزی زنان روستایی و عشایری، ۱۳۹۸). هدف اصلی از تشکیل این صندوق‌ها، تشکیل نهادهای اجتماعی برای زنان و همچنین توسعه منابع انسانی، با هدف ایجاد و تقویت سرمایه اجتماعی لازم در جهت توسعه جوامع روستایی و با محوریت اعتبار و پس‌انداز اعضا است (دفتر امور زنان روستایی و عشایری، ۱۳۹۰). در همین راستا از اولین و مهم‌ترین گام‌های نیل به اهداف توسعه‌ای شناسایی و بررسی عوامل تأثیرگذار بر توسعه این صندوق‌ها می‌باشد که در پی رسیدن به آن نیاز به شناخت وضعیت کنونی صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و شناخت مسئولین این صندوق‌ها و همچنین جامعه هدف یعنی اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. از سوی دیگر مطابق با گزارش‌های بانک جهانی، تجربه‌ی نهادهای سازمان‌های مرتبط با بهبود جایگاه اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی زنان در مناطق روستایی مختلف نشان می‌دهد که در جوامع مختلف به دلایل گوناگون اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تعادل مطلوب و قابل قبولی در زمینه مشارکت عادلانه زنان روستایی در جهت توسعه پایدار و بروز خلاقیت‌ها و استعدادهای آنها برقرار نشده است (کوشکی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۸). در جامعه امروز استان اردبیل زنان نشان داده اند که تواناییها و قابلیت‌های بالقوه فراوانی دارند و تحت شرایط مناسب میتوانند مشارکت مؤثری در توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی استان داشته باشند. از آنجایی که در دهه های اخیر زنان دسترسی به دانش و اطلاعات فنی در عرصه های اقتصادی داشته اند مشارکت داوطلبانه و آگاهی آنها در این زمینه ها افزایش یافته است. از طرفی در روستاهای استان اردبیل بر اساس آمار ارائه شده توسط استانداری استان اردبیل زنان حدود نیمی از جمعیت روستایی را به خود اختصاص میدهند با وجود این که آنها نقش به سزایی در فرآیند تولیدات روستایی دارند ضروری است که به طرق مختلف از جمله با راه اندازی صندوق‌های اعتبارات خرد امکان و احساس ایجاد تعلق در جامعه، حداقل در اجتماع اعضا صندوق به عنوان یک گروه جامعه روستایی به وجود بیاید. قطعاً می توان گفت حصول موفقیت‌های پی در پی این صندوق‌ها امکان حضور و مشارکت زنان روستایی را در جوامع بزرگتر فراهم خواهد آورد بر همین اساس و با توجه به مسائل بیان شده، در پژوهش حاضر با طرح سؤالاتی از جمله: ۱- شاخص‌های مؤثر در افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی کدامند؟ ۲- عوامل مؤثر در افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی کدامند؟ ۳- مدل بهینه برای تبیین عوامل مؤثر در افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی کدامند؟ و ۴- برازش و اعتبارسنجی الگوی ارائه‌شده چگونه است؟ الگوی برای افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی ارائه می‌گردد.

۲- بنیان نظریه‌ای

وجه تمایز این پژوهش با پژوهش‌های پیشین در جامعه مورد مطالعه می‌باشد که با توجه به آمار ارائه شده استان اردبیل دارای جمعیت روستایی بیشتری نسبت به جمعیت شهری می‌باشد که از این میان نیز زنان روستایی این استان به نسبت مساوی با مردان روستایی قرار دارند همچنین در پایان این پژوهش به صورت عملی الگوی برای افزایش مشارکت زنان روستایی استان اردبیل ارائه گردیده است. با گذر از این مرحله نیاز می‌باشد تا واژه های کلیدی تحقیق نیز به صورت تخصصی‌تر مورد بحث قرار گیرند. در ابتدا از واژه مشارکت شروع می‌کنیم.

واژه مشارکت به معنای درگیری و تجمع برای منظوری خاص می‌باشد. در مورد معنای اصطلاحی مشارکت بحث‌های فراوانی شده است ولی در مجموع می‌توان جوهره‌ی اصلی آن را درگیری، فعالیت و تأثیرپذیری دانست. با

توجه به این که مشارکت مفهوم گسترده‌ای است، این مفهوم را می‌توان از دیدگاه علوم مختلف تعریف کرد. مشارکت کردن به معنای سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت کردن و بنابراین با آن همکاری داشتن است (رومیانی و همکاران، ۱۴۰۴: ۱۲۲).

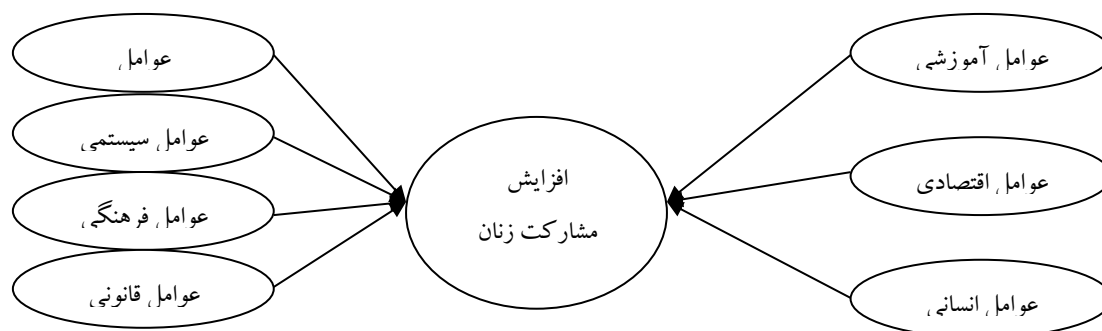
مشارکت آحاد روستاییان در تمامی عرصه‌های زندگی؛ چه شخصی و چه اجتماعی در عرصه‌ی مدیریت روستایی بسیار ارزشمند است. تجربیات حاصل شده و دستاوردهای جدید علمی در جهان حاکی از آن است که جهت برنامه‌ریزی موفقیت‌آمیز توسعه‌ی روستایی، تحرک بخشیدن به تمامی منابع محلی در دسترس و دستیابی به مشارکت اجتماعی روستاییان ضرورت دارد؛ بر همین اساس، سه نوع از مشارکت اجتماعی در جوامع قابل تشخیص خواهد بود: نوع اول مشارکت، «تحرک» است که در واقع در بحث مشارکت اجتماعی به‌عنوان یک تسهیل‌کننده عمل می‌کند. در این نوع از مشارکت، برنامه‌ی توسعه‌ی روستایی توسط دولتمردان و براساس نیازهای محلی جوامع روستایی تهیه و تدوین می‌شود و مردم بواسطه‌ی فضای انگیزشی به‌وجودآمده در محیط خود، به‌صورت خودجوش و داوطلبانه تشویق می‌شوند که در مرحله‌ی اجرا در توسعه‌ی روستا مشارکت نمایند. نوع دوم از مشارکت «میانجی‌گری» است که هم مردم محلی و هم دولت در زمینه برنامه‌ریزی روستایی و اجرای آن با هم مشارکت می‌نمایند. نوع سوم از مشارکت هم وجود دارد که در این نوع، مفهوم توانمندی مورد توجه و تأکید قرار می‌گیرد. در این نوع از مشارکت اجتماعی، اجتماعات شکل خودسازمان‌یافته به خود می‌گیرند. در این شکل از مشارکت قانون توجه روی پایداری ظرفیت‌های توسعه‌ای یک اجتماع به موازات خوداتکایی و استقلال در برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه جوامع است (مسرورزاد و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵۲۷). به دلیل مسائل جمعیتی، فنی، فرهنگی و اقتصادی مناطق روستایی دستخوش تغییرات زیادی هستند که در این رسالتا تشکیل گروه‌هایی از کاربران منابع محلی برای بهبود استفاده پایدار از منابع محلی در نظر گرفته شده است. در این راستا مدیریت مشارکتی به عنوان یک روش میان رشته‌ای برای تقویت مدیریت جوامع روستایی و کمک به حل مشکلات چندبعدی جامعه روستایی پدید آمده است (صفری علی اکبری، ۱۳۹۹: ۸۷).

افزایش مشارکت زنان منجر به توانمندسازی هرچه بیشتر آنها شده و همچنین به بهبود پایگاه زنان کمک می‌کند. نظریه‌های اقتصادی نشان می‌دهد یک رابطه‌ی متقابل بین توانمندسازی زنان و توسعه اقتصادی کشورها وجود دارد. لذا جوامع انسانی برای تحقق اهداف توسعه‌ی خود باید از تمامی منابع انسانی به صورت صحیح بهره ببرند. بر این اساس امروز توجه به افزایش مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی به عنوان یک مسئله حیاتی در بازار کار تبدیل شده و رفع موانع مشکلات و محدودیت‌های مشارکت زنان مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفته است (ازغیر و ورهرامی، ۱۴۰۱: ۱۵۴). به‌طور کلی، برای توانمندسازی زنان روستایی ابعاد و زوایای مختلفی را در نظر می‌گیرند که عبارتند از: عوامل اجتماعی (شامل آزادی زنان در جهت مشارکت در انواع فعالیت‌های اجتماعی در جامعه)، عوامل اقتصادی و معیشتی (شامل کسب درآمد، توانایی بازپرداخت وام، توانایی پوشش هزینه‌های زندگی)، عوامل سیاسی (شرکت در انتخابات و مناسبت‌های سیاسی)، عوامل شخصی و خانوادگی (شامل قدرت تصمیم‌گیری در مورد مسائل مختلف خانواده)، عوامل قانونی (شامل آگاهی از حقوق شهروندی) (قنبری و انصاری، ۱۳۹۴: ۲). در این بین، اعتبارات خرد، یک نوآوری مالی (قدیری معصوم و احمدی، ۱۳۹۴: ۷۶۰) و بزرگترین و اثربخش‌ترین بخش در سطح جهان است (اکتر^۱، ۲۰۱۸: ۱۲۵).

صندوق‌های اعتبارات خرد، با جمع‌آوری پس اندازهای اندک زنان روستایی و سازماندهی این منابع مالی در فعالیتهای درآمدزا با ارجحیت کشاورزی، سعی دارند ضمن حمایت مالی آنان در مسیر تولید، روحیه همیاری و خودیاری آنان را تقویت نموده و موجب ارتقاء اعتماد به نفس و موقعیت اجتماعی آنان شود. اعتبارات خرد قابلیت‌ها و ارزش‌های

^۱ Akhter

خود را در نقش ابزاری موثر در مبارزه با فقر و گرسنگی و افزایش توانمندی زنان اثبات کرده است. تأمین مالی زنان در قالب اعتبارات خُرد و کلان می‌تواند در توسعه پایدار روستاها، به خصوص در روستاهای کشورهای در حال توسعه که در آنها زنان نقش بسیار فعالی در امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی خانواده و جامعه دارند، مؤثر واقع شود (مظفری و ضیائی، ۱۳۹۶: ۲۳۲). در نهایت مدل زیر بر اساس مبانی نظری و مصاحبه‌ها مفروض است

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

فرجی سبکبار و همکاران (۱۴۰۰)، به شناسایی و تحلیل مهمترین موانع و چالش‌های پیش‌روی مشارکت زنان در مدیریت روستاهای دهستان لواسان کوچک پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد هشت عامل؛ ساختارهای اجتماعی، ویژگی‌های فردی زنان، عدم مهارت و آگاهی کافی، دسترسی محدود، فرهنگ و سنت، نابرابری در فرصت‌ها، محدودیت تردد و جبر و وابستگی به عنوان مهمترین موانع و چالش‌های مشارکت زنان در مدیریت روستایی دهستان لواسان کوچک شناسایی شده‌اند. بهروزه و همکاران (۱۳۹۸)، به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی روستاهای شهرستان جیرفت پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که میزان مشارکت زنان مورد مطالعه در فعالیت‌های کشاورزی روند صعودی داشته است. همچنین براساس نتایج حاصل از پژوهش مشخص گردید که متغیرهای فرهنگی، نگرشی، اقتصادی، اجتماعی، سن، تحصیلات، آموزشی و ترویجی با مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی ارتباط معناداری دارند. مظفری و ضیائی (۱۳۹۶) در تحقیق خود با عنوان بررسی اثرات صندوق اعتبارات مالی خُرد بر میزان توانمندسازی مدیریتی زنان روستایی (مطالعه موردی: منطقه الموت) به این نتیجه رسیدند که روحیه کارآفرینی، استقلال مالی، روحیه خودباوری و اعتماد به نفس و زمینه‌سازی اشتغالزای جدید با توانمندسازی مدیریتی زنان روستایی رابطه معناداری دارد. یزدان‌پناه و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود با عنوان عوامل مؤثر بر رضایت و وفاداری زنان روستایی نسبت به صندوق‌های اعتبارات خُرد در شهرستان‌های مرودشت و رامهرمز به این نتیجه دست یافتند که متغیرهای انتظارات و کیفیت خدمات دریافتی، وجهه و رضایت عمومی از مهمترین عوامل مؤثر در مشارکت در این صندوق‌ها به شمار می‌رود. قدیری معصوم و احمدی (۱۳۹۴)، در پژوهشی به بررسی سازه‌های مؤثر بر موفقیت صندوق‌های اعتبارات خُرد در زمینه توانمندسازی زنان روستایی شهرستان فیروزکوه پرداختند. براساس نتایج این پژوهش متغیرهای میزان تحصیلات، سازه‌های حمایتی، اقتصادی و آموزشی، با موفقیت صندوق‌های اعتبارات خُرد، رابطه مثبت و معناداری دارند. زارعی پهنه‌کلائی و همکاران (۱۳۹۲)، با هدف بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی روستایی زنان استان مازندران به این نتیجه رسیدند که متغیرهای عوامل شخصیتی و آموزشی پیش‌برنده توسعه کارآفرینی ۱۸/۴۰ درصد از تغییرات میزان توسعه کارآفرینی را تبیین می‌کند.

سانیز- فرناندز و همکاران^۱ (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان توسعه بخش مالی و رشد موسسات اعتبارات خرد انجام دادند. نتایج بدست آمده نشان داد که در شرایط رشد منفی اقتصاد، توسعه بخش مالی تأثیر منفی بر فعالیت اعتبارات خرد می‌گذارد و در شرایطی توسعه بخش مالی تأثیر مثبتی بر فعالیت اعتبارات خرد می‌گذارد. لنزیک^۲ و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیق خود با عنوان آیا صندوق‌های اعتبارات خرد از تلفیق خدمات مالی و غیرمالی سود می‌برند؟ به بررسی تأثیر خدمات اضافه شده صندوق‌های اعتبارات خرد بر عملکرد این موسسات پرداختند. بر اساس نتایج بدست آمده تأثیر معناداری بین توسعه خدمات تجاری بر عملکرد اجتماعی و مالی صندوق‌های اعتبارات خرد وجود نداشت. اختر (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر عملکرد صندوق‌های اعتباری خرد در کشور بنگلادش به این نتیجه رسید که چارچوب مقررات دولتی، سیستم وام‌گیری، سیستم مدیریتی مناسب، انگیزش کارکنان و تکنیک‌های مدیریت ریسک مؤثر ارتباط معناداری با عملکرد صندوق‌های اعتبارات خرد داشتند. راشم و عبدالله^۳ (۲۰۱۸) در تحقیق خود با عنوان عوامل مؤثر بر رشد و نفوذ صندوق‌های اعتبارات خرد به این نتیجه رسیدند که متغیرهای نرخ بهره، شرایط اقتصادی و سیاسی، فساد، تماس با مشتری، و رقابت و تکنولوژی عوامل مهمی در موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد محسوب می‌شوند. همچنین فقدان استفاده از تکنولوژی و کم‌اهمیت جلوه دادن برنامه‌های ارتباط با مشتری چالش‌های اصلی در صندوق اعتبارات خرد در مصر محسوب می‌شوند. دیار و همکاران^۴ (۲۰۱۷) در پژوهش خود با عنوان عوامل مؤثر بر رشد صندوق‌های اعتبارات خرد در کنیا به این نتیجه دست یافتند که ارتباط مثبت و معنی‌داری بین قدرت نفوذ، سواد مالی و رشد صندوق‌های اعتبارات خرد در کنیا وجود دارد. آنیرو و همکاران^۵ (۲۰۱۳) در مطالعه خود با عنوان تأثیر گروه‌های خود اتکاء زنان بر اعتبارات خرد در نیجریه از روش چندمرحله‌ای تصادفی جهت تعیین نمونه آماری استفاده کردند. نتایج نشان داد که دسترسی زنان در گروه‌های خود اتکاء نسبت به زنانی که خارج از گروه هستند بیشتر بوده است. همچنین نتایج نشان داد که دسترسی گروه زنان خوداتکاء به اعتبارات خرد تحت تأثیر آموزش، وضعیت تاهل، تعداد سال‌های قرض گرفتن (بازده اعتبار چند سال طول می‌کشد)، اندازه مزرعه و سهم سالانه افراد بستگی دارد. اینوسنت و اونیدیکچی^۶ (۲۰۱۳) در مطالعه خود با عنوان تأثیر اعتبارات خرد بر سطح فقر زنان روستایی در نیجریه از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای استفاده کردند. نتایج نشان داد زنان قرض‌گیرنده میزان فقر کمتری نسبت به گروه دیگر داشتند.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی انجام گرفته است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌های گردآوری اطلاعات، توصیفی و به طور کلی ترکیبی از نوع توصیفی- اکتشافی و پیمایشی است که با دو رویکرد کیفی و کمی انجام شده است. روش‌شناسی تحقیق در مرحله اول کیفی از نوع مصاحبه (پانل دلفی که در سه راند انجام گرفت) و در مرحله دوم نیز کمی و به شیوه پیمایشی اجرا گردیده است. جامعه‌ی آماری در مرحله اول ۲۰ نفر از اساتید مدیریت و مدیران اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان اردبیل بودند (با توجه به مشغله زیاد مدیران چندین بار مصاحبه قطع و دوباره شروع به مصاحبه گردید که در نهایت مدیرانی که در این میان نتوانستند با پژوهشگران در مراحل مصاحبه همراهی نمایند از جامعه خبرگان حذف شدند) و در بخش کمی نیز تعداد ۱۶۰۰ نفر از زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتباری خرد استان

¹ Sainz-Fernandez et al

² Lensink et al

³ Rashem & Abdullah

⁴ Diar et al

⁵ Anyiro et al

⁶ Innicent & Onyedikachi

اردبیل بودند که بر اساس جدول مورگان تعداد ۳۱۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (که در این میان بر اساس تناسب موجود تعداد ۶۲ نفر از روستاهای شهرستان اردبیل، ۴۱ نفر از روستاهای شهرستان مشگین شهر، ۴۶ نفر از روستاهای شهرستانهای گرمی و انگوت، ۲۸ نفر از روستاهای شهرستان بیله سوار، ۴۳ نفر از روستاهای شهرستانهای پارس آباد مغان و اصلاندوز، ۲۵ نفر از روستاهای شهرستان نمین، ۲۳ نفر از روستاهای شهرستانهای نیر و سرعین، ۴۲ نفر از روستاهای شهرستانهای کوثر و خلخال به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند). روش نمونه‌گیری در مرحله اول، روش هدفمند (نمونه‌گیری نظری)، با روش ارجاع زنجیره‌ای (روش گلوله‌برفی) و برای نمونه‌گیری در مرحله دوم نیز از روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در مرحله اول، مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته و در مرحله دوم نیز پرسشنامه محقق‌ساخته (بازطراحی شده) با پاسخ بسته (طیف لیکرت) بود که بر اساس شاخص‌های مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی؛ مستخرج از مرحله اول تنظیم گردید. برای بررسی روایی پرسشنامه‌ی مورد استفاده از روش فورنل و لارکر و بررسی پایایی آن از آلفای کرونباخ و سایر شاخص‌ها استفاده شده که نتیجه آن در جدول ۱ و جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۱. بررسی روایی واگرا و همگرایی الگوی افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی

مؤلفه‌های اصلی	AVE	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
آموزشی	۰/۵۴۱	۰/۷۳۵						
اقتصادی	۰/۵۵۹	۰/۵۴۵	۰/۷۴۸					
انسانی	۰/۶۰۲	۰/۵۷۲	۰/۵۴۸	۰/۷۷۶				
زیرساختی	۰/۵۹۳	۰/۷۱۶	۰/۴۹۹	۰/۵۴۸	۰/۷۷۰			
سیستمی	۰/۵۴۳	۰/۶۲۰	۰/۵۰۶	۰/۷۱۳	۰/۵۵۴	۰/۷۳۷		
فرهنگی	۰/۵۱۵	۰/۷۱۳	۰/۷۳۶	۰/۶۱۲	۰/۶۱۲	۰/۵۹۵	۰/۷۳۷	
قانونی	۰/۵۸۲	۰/۶۶۱	۰/۵۸۳	۰/۷۱۹	۰/۷۲۹	۰/۶۷۷	۰/۶۴۹	۰/۷۹۴

طبق جدول بالا، بررسی روایی واگرا ۱۱ به روش فورنل لارکر به وسیله ماتریس همبستگی صورت می‌پذیرد که یک مؤلفه در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها، باید تمایز بیشتری را در بین مشاهده پذیرهای خودش داشته باشد تا بتوان گفت مؤلفه مدنظر روایی واگرایی بالایی دارد. جذر روایی همگرا هر مؤلفه (پررنگ شده) باید بیشتر از حداکثر همبستگی آن مؤلفه با مؤلفه‌های دیگر باشد (فورنل و لارکر^۲، ۱۹۸۱) که اعداد مندرج نشان از روایی واگرایی مناسبی در روش فورنل و لارکر است.

جدول ۲- خلاصه‌ی آمار استنباطی برای متغیرهای پژوهش

مؤلفه‌های اصلی	تعداد شاخص	میانگین	انحراف معیار	میانگین وزنی	MSV	پایایی ترکیبی (C.R)	پایایی همگون	آلفای کرونباخ
اقتصادی	۵	۱۹/۳	۳/۱۸	۳/۸۶	۰/۳۳۷	۰/۸۷۶	۰/۸۳۹	۰/۸۳۱
فرهنگی	۹	۳۴/۱۹	۶/۰۸	۳/۸	۰/۲۱۸	۰/۸۶۲	۰/۸۱۵	۰/۷۹۹
آموزشی	۶	۲۱/۸۷	۴/۷۳	۳/۶۴	۰/۳۳۲	۰/۸۵۶	۰/۸۰۵	۰/۷۷۸
زیرساختی	۴	۱۳/۵۶	۳/۸۴	۳/۳۹	۰/۱۱۹	۰/۸۵۳	۰/۷۷۷	۰/۷۷۲
قانونی	۸	۲۸/۱۷	۶/۸۷	۳/۵۲	۰/۲۱۷	۰/۸۲۶	۰/۷۲۱	۰/۷۱۹
سیستمی	۴	۱۴/۸۸	۳/۰۲	۳/۷۲	۰/۲۲۱	۰/۹۰۵	۰/۸۸۲	۰/۸۸۱
انسانی	۴	۱۵/۵۶	۳/۱۲	۳/۸۹	۰/۲۴۲	۰/۸۷۹	۰/۸۶۲	۰/۸۴۱

¹ Discriminant Validity

² Fornell & Larcker

در این پژوهش و براساس چارچوب نظری ارائه شده، ابتدا سؤال اصلی پژوهش در حول محور مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خُرد روستایی طرح گردید و با تعدادی از خبرگان مصاحبه‌های اولیه برای استخراج مفاهیم اولیه صورت پذیرفت. این مفاهیم در قالب کدهای باز در چندین نوبت مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت و در نهایت بعد از غربالگری‌های لازم، کدها و مفاهیم نهایی (۵۳ مفهوم) استخراج شدند.

همانطور که اشاره شد در مرحله اول پژوهش؛ برای تعیین شاخص‌های مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خُرد روستایی از روش سه مرحله‌ای دلفی و در مرحله دوم؛ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و همچنین برازش مدل، از مدل اندازه‌گیری ساختاری (تحلیل عاملی تأییدی) استفاده گردید که به دلیل غیرنرمال بودن داده‌های بدست‌آمده از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته و بوت استرپینگ در نرم‌افزار Smart PLS استفاده شده است. به منظور تعیین میزان اتفاق نظر میان خبرگان در استفاده از روش دلفی، از ضریب هماهنگی کندال نیز استفاده شده است. در نهایت برای اعتبارسنجی مدل (برازش مناسب مدل ارائه شده) از شاخص‌های نیکویی برازش؛ CMIN (Chi²/P, DF, NPAR)، شاخص توکر-لوئیس (TLI)، شاخص بنتلر-بونت (NFI)، شاخص RMSEA، PCFI، PNFI، CFI، و CMIN/DF استفاده شده است.

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

نتایج حاصل از بررسی داده‌ها و مفهوم‌یابی عبارات در جدول شماره ۳ ارائه شده است. این جدول خلاصه‌ای از تمامی کدهای اولیه‌ای است که در پژوهش مشاهده شده و سعی شده است از درج کدهای تکراری و یا کدهایی که مفاهیم مشترک بسیار نزدیکی با یکدیگر دارند پرهیز گردد. در طول این فرآیند سعی شده است تا از مفاهیمی که توسط خود مصاحبه‌شوندگان مطرح گردیده استفاده شود و در مواردی که امکان این کار وجود نداشته از مفاهیم فنی ادبیات و مرور سوابق و تحقیقات گذشته استفاده شده است. پس از بررسی‌های دقیق نتایج این نظرسنجی‌ها، تعداد ۵۳ زیرمعیار به عنوان شاخص‌های شاخص‌های مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خُرد روستایی مشخص شد.

جدول ۳- نتایج پرسشنامه‌ی راند اول، دوم و سوم دلفی به همراه نتایج ضریب هماهنگی کندال در سه راند دلفی

ردیف	شاخص‌ها	میانگین پاسخ‌ها					نتایج ضریب هماهنگی کندال	
		راند اول (شاخص: ۴)	راند دوم (شاخص: ۴/۵)	راند سوم (شاخص: ۴/۶)	راند اول	راند دوم	راند اول	راند دوم
۱	رونق و ثبات اقتصادی در جامعه و توسعه صندوق	۴/۲۵	۴/۶۸	۴/۸۷	۰/۳۴۲	۰/۵۶۴	۰/۷۴۹	
۲	حمایت دولت از برگزاری گردهمایی مدیران صندوق‌ها	۴/۳۲	۳/۴۸	-	-	-	-	-
۳	برپایی کارگاه‌های آموزشی جهت آشنایی زنان روستایی با اهداف صندوق	۴/۲۶	۴/۸۸	۴/۹۲	۰/۳۲۲	۰/۵۴۸	۰/۷۲۸	
۴	ارائه تسهیلات و اعتبارات به زنان روستایی	۴/۴۹	۴/۸۲	۴/۹۱	۰/۳۲۸	۰/۶۰۲	۰/۷۰۹	
۵	تامین مواد اولیه محصولات زنان روستایی با استفاده از اعتبارات صندوق	۳/۵۷	-	-	-	-	-	-
۶	افزایش تعداد کارشناسان مرتبط دولتی در سطوح مختلف	۴/۴۴	۳/۷۴	-	-	-	-	-
۷	افزایش اعتماد زنان روستایی عضو صندوق به یکدیگر	۴/۲۸	۴/۷۶	۴/۷۷	۰/۳۲۶	۰/۶۱۲	۰/۷۱۹	
۸	تعیین ارگان و نهادهای نظارتی بر صندوق	۴/۴۵	۴/۶۸	۴/۷۹	۰/۳۱۸	۰/۶۱۲	۰/۷۴۳	

ردیف	شاخص‌ها	میانگین پاسخ‌ها					نتایج ضریب هم‌انگهی	
		راند اول (شاخص: ۴)	راند دوم (شاخص: ۴/۵)	راند سوم (شاخص: ۴/۶)	راند اول	راند دوم	راند سوم	راند
۹	قواعد و قوانین حاکم بر بازپرداخت تسهیلات اعطایی به زنان روستایی	۴/۳۶	۴/۸	۴/۸۳	۰/۴۰۱	۰/۶۳۷	۰/۷۵۰	راند سوم
۱۰	بومی سازی صندوقهای اعتبار خرد روستایی بر اساس دهستان	۴/۵۵	۴/۸۲	۴/۹۲	۰/۳۴۵	۰/۵۹۷	۰/۷۵۴	راند دوم
۱۱	لزوم تقویت مسئولیت اجتماعی زنان روستایی عضو در صندوق	۴/۷۲	۴/۸۲	۴/۸۹	۰/۳۴۸	۰/۵۷۶	۰/۷۶۴	راند اول
۱۲	دیدگاه‌های سازمان‌های مربوطه نسبت به ایجاد صندوق	۴/۲۴	۴/۸۴	۴/۸۱	۰/۳۲۷	۰/۵۵۲	۰/۷۲۸	راند اول
۱۳	ایجاد موسسات بازاریابی و استانداردسازی محصولات صندوق‌های خرد زنان روستایی در جهت توسعه پایدار	۴/۳۲	۴/۶۴	۴/۷۹	۰/۳۶۴	۰/۵۰۸	۰/۷۰۹	راند دوم
۱۴	تناسب دوره‌های آموزشی برگزار شده با نیازهای زنان روستایی عضو صندوق	۴/۱۸	۴/۶۲	۴/۷۲	۰/۳۴۲	۰/۵۱۶	۰/۷۱۶	راند اول
۱۵	آموزش مستمر کارشناسان صندوق برای توجیه بیشتر	۴/۲۲	۴/۷۲	۴/۸۸	۰/۳۵۵	۰/۵۲۴	۰/۷۸۶	راند دوم
۱۶	آسانی در متمرکز نمودن صندوقهای شهرستانی تحت حمایت صندوقهای مادر تخصصی	۴/۲۳	۴/۷۸	۴/۷۶	۰/۳۶۱	۰/۵۳۳	۰/۷۷۹	راند اول
۱۷	آموزش مرتبط با کارآفرینی در کسب و کارهای خرد به جهت خلق نوآوری	۴/۴۲	۴/۸۰	۴/۷۹	۰/۳۵	۰/۵۷۲	۰/۷۹۱	راند دوم
۱۸	استفاده از مشاورین دانشگاهی در جهت افزایش فعالیت‌های اشتغالزایی صندوق	۴/۵۱	۴/۸۰	۴/۸۲	۰/۳۴۷	۰/۵۸	۰/۷۴۹	راند اول
۱۹	افزایش میزان تعاملات درون و برون روستایی زنان عضو صندوق	۴/۲۲	۴/۸۴	۴/۸۴	۰/۳۴۲	۰/۵۴۷	۰/۷۶۲	راند دوم
۲۰	افزایش بازدیدهای آموزشی از صندوق	۴/۳۷	۴/۸۸	۴/۸۸	۰/۳۵۱	۰/۶۰۵	۰/۷۹۱	راند اول
۲۱	استفاده از کارشناسان توانمند زن در برنامه‌ریزی و آموزش اعضای صندوق	۴/۴۶	۴/۸۳	۴/۹۲	۰/۳۰۸	۰/۵۱۲	۰/۷۹۸	راند دوم
۲۲	بالا بودن میانگین سنی در جامعه روستایی	۳/۲۲	-	-	-	-	-	-
۲۳	تبیین مقررات و شاکله صندوق اعتبارات متناسب با اعتقادات مذهبی زنان روستایی	۳/۳۷	-	-	-	-	-	-
۲۴	مشخص نمودن و مکلف نمودن بانکهای عامل برای تزریق اعتبارات با حداقل کارمزد	۴/۴۲	۳/۲۸	-	-	-	-	-
۲۵	تشکیل جلسات توجیهی با شوراهای محلی و معتمدین روستاها	۴/۳۸	۴/۷۲	۴/۸۹	۰/۳۱۱	۰/۵۳۴	۰/۷۷۳	راند دوم
۲۶	احترام و تکریم جوامع محلی و مفاهیم فرهنگ مردم محلی و گردشگر	۳/۲۸	-	-	-	-	-	-
۲۷	سلیقه‌ای عمل نکردن مدیران ملی و منطقه‌ای	۴/۴۷	۴/۸۲	۴/۷۲	۰/۳۷۸	۰/۶۰۱	۰/۷۱۹	راند اول
۲۸	استفاده از کارشناسان امور زنان سازمان‌های مرتبط در جلسات دوره‌ای صندوق	۴/۵۲	۴/۸۶	۴/۷۶	۰/۳۲۷	۰/۵۷۹	۰/۷۰۹	راند دوم
۲۹	آموزش امور مالی به زنان روستایی عضو صندوق برای توسعه صندوق	۴/۵۶	۴/۸۶	۴/۷۶	۰/۳۰۸	۰/۵۳۴	۰/۷۴۶	راند اول
۳۰	افزایش میزان پذیرش اجتماعی زنان در جامعه روستایی	۴/۲۸	۴/۸۲	۴/۷۲	۰/۳۱۵	۰/۵۵۲	۰/۷۶۹	راند دوم
۳۱	پیگیری در جهت تفاهم‌نامه‌های منعقد میان اعضای صندوق و کارشناسان سازمان‌های مرتبط	۴/۴۸	۴/۸۰	۴/۷	۰/۳۲۲	۰/۶۱۱	۰/۷۷۵	راند اول
۳۲	بهبود وضعیت درآمدی زنان روستایی	۴/۳۸	۴/۶۶	۴/۹۲	۰/۳۳۹	۰/۶۰۸	۰/۷۴۹	راند دوم

ردیف	شاخص‌ها	میانگین پاسخ‌ها					نتایج ضریب هم‌هنگی	
		راند اول (شاخص: ۴)	راند دوم (شاخص: ۴/۵)	راند سوم (شاخص: ۴/۶)	راند اول	راند دوم	راند سوم	راند
۳۳	تخصیص اعتبار لازم جهت آموزش و ترویج زنان روستایی	۴/۶۲	۴/۶۸	۴/۸۹	۰/۳۴۷	۰/۵۳۸	۰/۷۵۳	کندال
۳۴	ایجاد سپرده و پس انداز در صندوق توسط زنان روستایی	۴/۵۸	۴/۶۶	۴/۹۲	۰/۴۰۲	۰/۵۴۳	۰/۷۴۶	کندال
۳۵	وجود مروجین زن بخش کشاورزی	۴/۴۰	۴/۲۲	-	-	-	-	کندال
۳۶	متناسب نمودن مقررات صندوق با اعتقادات مذهبی زنان روستایی	۴/۶۵	۴/۷۲	۴/۸۸	۰/۳۱۸	۰/۵۰۹	۰/۷۸۴	کندال
۳۷	اطلاع از تعداد جمعیت ساکن در روستاها به خصوص جمعیت زنان	۴/۵	۴/۶۸	۴/۸۵	۰/۳۳۱	۰/۵۱۷	۰/۷۸۹	کندال
۳۸	ارزیابی فعالیت‌های اجرایی امور زنان بر اساس تعداد	۴/۱۸	۴/۳۰	-	-	-	-	کندال
۳۹	بررسی وضعیت بومی و غیربومی بودن زنان روستایی	۴/۲۴	۴/۶۸	۴/۸۴	۰/۳۰۸	۰/۵۱۳	۰/۷۱۸	کندال
۴۰	استفاده از ظرفیت دفاتر ICT روستایی	۴/۳۶	۴/۷۴	۴/۹۲	۰/۳۱۷	۰/۵۲۹	۰/۷۳۴	کندال
۴۱	سیاست‌های حمایتی بخش خصوصی از صندوق	۴/۳۴	۴/۷۲	۴/۸۳	-	۰/۵۰۷	۰/۷۸۰	کندال
۴۲	مناسب بودن زمان بازپرداخت اعتبارات	۴/۳۶	۴/۳۸	-	-	-	-	کندال
۴۳	میزان توانایی مالی زنان روستایی در پرداخت منظم اقساط ماهانه	۳/۸۴	-	-	-	-	-	کندال
۴۴	توجه به نظرات اعضای صندوق در انجام امورات	۴/۱۸	۴/۳۶	-	-	-	-	کندال
۴۵	تبصره‌ها و مصوبات مصوب داخلی صندوق‌ها در جهت توسعه پایدار	۴/۲۲	۴/۶۸	۴/۸۸	۰/۳۶۴	۰/۵۴۴	۰/۷۶۹	کندال
۴۶	استفاده از ضمانت‌های زنجیره‌ای در اخذ تسهیلات برای زنان روستایی	۴/۲۴	۴/۷۴	۴/۸۷	۰/۳۲۸	۰/۵۳۷	۰/۷۴۵	کندال
۴۷	ثبت قانونی صندوق‌ها در جهت هویت بخشی به آن	۴/۲۲	۴/۷۴	۴/۷۹	۰/۳۴۲	۰/۵۴۹	۰/۷۳۹	کندال
۴۸	داشتن برنامه‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت در جهت توسعه صندوق	۴/۱۸	۴/۷۴	۴/۹۳	۰/۳۱۵	۰/۵۱۸	۰/۷۲۲	کندال
۴۹	گسترش فعالیت‌های خرد قبلی	۳/۳۵	-	-	-	-	-	کندال
۵۰	ارزیابی عملکرد اعضای هیئت مدیره صندوق	۴/۱۸	۴/۶۸	۴/۸۸	۰/۳۰۵	۰/۵۲۶	۰/۷۰۹	کندال
۵۱	جذب و نگهداری منابع انسانی در صندوق	۴/۲۲	۴/۷۴	۴/۸۲	۰/۳	۰/۵۳۰	۰/۷۱۸	کندال
۵۲	میزان رضایت‌مندی زنان روستایی از فعالیت‌های صندوق	۴/۲۶	۴/۷۷	۴/۹۰	۰/۳۱۷	۰/۵۴۸	۰/۷۴۶	کندال
۵۳	تسریع در ارائه خدمات صندوق به زنان روستایی	۴/۳۸	۴/۸۲	۴/۸۲	۰/۳۵۴	۰/۶۰۷	۰/۷۹۲	کندال

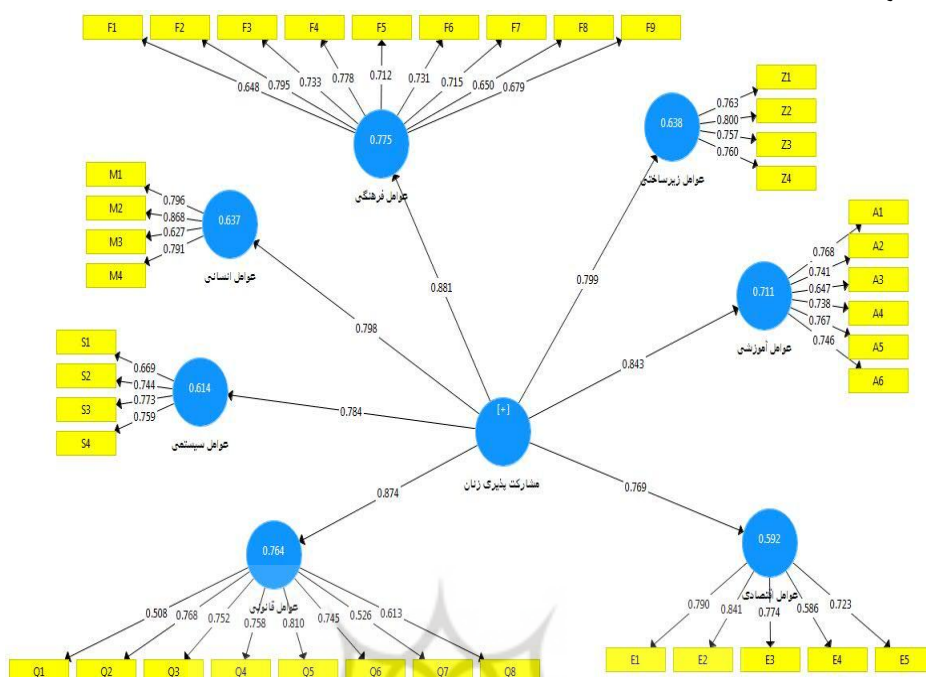
در نهایت، شاخص‌ها بر اساس متغیرهای مورد مطالعه و مفاهیم انتزاعی‌تر در این پژوهش و بر اساس نتایج حاصل از دُور سوم دلفی در ۷ عامل (اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، زیرساختی، قانونی، سیستمی، انسانی) و ۴۰ مفهوم (کدهای باز) به صورت جدول شماره ۴ دسته‌بندی شدند.

جدول ۴- کدگذاری نهایی و شناسه‌های مربوط به الگوی افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد

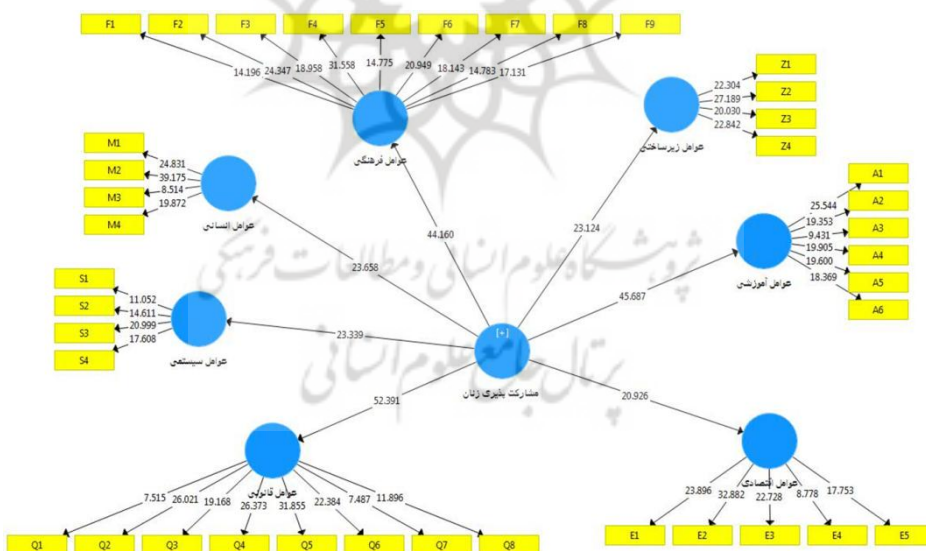
روستایی					
شناسه	شاخص‌ها	مؤلفه‌های اصلی	شناسه	شاخص‌ها	مؤلفه‌های اصلی
Q1	تعیین ارگان و نهادهای نظارتی بر صندوق	قانونی	E1	رونق و ثبات اقتصادی در جامعه و توسعه صندوق	اقتصادی
Q2	سلیقه ای عمل نکردن مدیران ملی و منطقه ای		E2	ارائه تسهیلات و اعتبارات به زنان روستایی	
Q3	قواعد و قوانین حاکم بر بازپرداخت تسهیلات اعطایی به زنان روستایی		E3	بهبود وضعیت درآمدی زنان روستایی	
Q4	سیاستهای حمایتی بخش خصوصی از صندوق		E4	تخصیص اعتبار لازم جهت آموزش و ترویج زنان روستایی	
Q5	تبصره ها و مصوبات مصوب داخلی صندوق ها در جهت توسعه پایدار		E5	ایجاد سپرده و پس انداز در صندوق توسط زنان روستایی	
Q6	استفاده از ضمانت‌های زنجیره ای در اخذ تسهیلات برای زنان روستایی	سیستمی	F1	افزایش اعتماد زنان روستایی عضو صندوق به یکدیگر	فرهنگی
Q7	ثبت قانونی صندوقها در جهت هویت بخشی به آن		F2	بومی سازی صندوقهای اعتبار خرد روستایی بر اساس دهستان	
Q8	داشتن برنامه های بلند مدت و کوتاه مدت در جهت توسعه صندوق		F3	لزوم تقویت مسئولیت اجتماعی زنان روستایی عضو در صندوق	
S1	دیدگاه های سازمانهای مربوطه نسبت به ایجاد صندوق		F4	افزایش میزان تعاملات درون و برون روستایی زنان عضو صندوق	
S2	استفاده از کارشناسان توانمند زن در برنامه ریزی و آموزش اعضای صندوق		F5	تشکیل جلسات توجیهی با شوراهای محلی و معتمدین روستاها	
S3	استفاده از کارشناسان امور زنان سازمانهای مرتبط در جلسات دوره ای صندوق	منابع انسانی	F6	افزایش میزان پذیرش اجتماعی زنان در جامعه روستایی	آموزشی
S4	پیگیری در جهت تفاهم نامه های منعقد میان اعضای صندوق و کارشناسان سازمانهای مرتبط		F7	متناسب نمودن مقررات صندوق با اعتقادات مذهبی زنان روستایی	
M1	ارزیابی عملکرد اعضای هیئت مدیره صندوق		F8	اطلاع از تعداد جمعیت ساکن در روستاها به خصوص جمعیت زنان	
M2	جذب و نگهداری منابع انسانی در صندوق		F9	بررسی وضعیت بومی و غیر بومی بودن زنان روستایی	
M3	میزان رضایتمندی زنان روستایی از فعالیتهای صندوق		A1	برپایی کارگاه‌های آموزشی جهت آشنایی زنان روستایی با اهداف صندوق	
M4	تسریع در ارائه خدمات صندوق به زنان روستایی	زیرساختی	A2	تناسب دوره های آموزشی برگزارشده با نیازهای زنان روستایی عضو صندوق	
Z1	ایجاد موسسات بازاریابی و استانداردسازی محصولات صندوقهای خرد زنان روستایی در جهت توسعه پایدار		A3	آموزش مستمر کارشناسان صندوق برای توجیه بیشتر	
Z2	آسانی در متمرکز نمودن صندوقهای شهرستانی تحت حمایت صندوقهای مادر تخصصی		A4	آموزش مرتبط با کارآفرینی در کسب و کارهای خرد به جهت خلق نوآوری	
Z3	استفاده از مشاورین دانشگاهی در جهت افزایش فعالیتهای اشتغالزایی صندوق		A5	افزایش بازدیدهای آموزشی از صندوق	
Z4	روستایی ICT استفاده از ظرفیت دفاتر		A6	آموزش امور مالی به زنان روستایی عضو صندوق برای توسعه صندوق	

مرحله‌ی دوم پژوهش به صورت کمی انجام گرفته که برای یافتن میزان تأثیر هر یک از متغیرها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار Smart PLS استفاده شده است. نتایج این مدل در دو حالت؛ الف) حالت

استاندارد با استفاده از تکنیک حداقل مربعات جزئی و ب) حالت معناداری T با استفاده از تکنیک بوت‌استرپینگ در نمودارهای ۱ و ۲ ارائه شده است.

شکل ۱- مدل کلی پژوهش با تکنیک حداقل مربعات جزئی

شکل ۲- آماره T مدل کلی پژوهش با تکنیک بوت‌استرپینگ

با توجه به نتایج بدست آمده از دو شکل ارائه شده، تمامی مسیرهای مربوط به الگوی ارائه شده معنی‌دار می‌باشند (تمامی مسیرها بیشتر از مقدار بحرانی ۰/۱۶ است) و مقادیر T Value نیز در بازه‌ی بحرانی $\pm 1/962$ قرار نگرفته است. پس تمامی مسیرها معنی‌دار بوده و مدل ارائه شده پژوهش دارای برازش مطلوب و مناسبی است. بیشترین

ضریب مسیر مربوط به بُعد "فرهنگی" با ضریب مسیر $0/881$ و کمترین ضریب مسیر نیز مربوط به بُعد "اقتصادی" با مقدار $0/769$ بدست آمده که خلاصه‌ی آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵- ضرایب مسیر در دو حالت استاندارد و T Value

سطح معناداری	t	تأثیر	ضریب مسیر
۰/۰۰۰	۴۵/۶۸۷	۰/۸۴۳	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → آموزشی
۰/۰۰۰	۲۰/۹۲۶	۰/۷۶۹	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → اقتصادی
۰/۰۰۰	۲۳/۶۵۸	۰/۷۹۸	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → انسانی
۰/۰۰۰	۲۳/۱۲۴	۰/۷۹۹	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → زیرساختی
۰/۰۰۰	۲۳/۳۳۹	۰/۷۸۴	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → سیستمی
۰/۰۰۰	۴۴/۱۶۰	۰/۸۸۱	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → فرهنگی
۰/۰۰۰	۵۲/۳۹۱	۰/۸۷۴	افزایش مشارکت‌پذیری زنان → قانونی

در نهایت در این پژوهش و برای اعتبارسنجی مدل (برازش مناسب مدل ارائه شده) از شاخص‌های برازش NPAR، DF، P، CMIN (Chi Square)، AGFI، GFI، شاخص توکر-لویس (TLI)، شاخص بنتلر-بونت (NFI)، CFI، PNFI، PCFI، RMSEA و CMIN/DF استفاده شده که نتایج حاصل در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. شاخص‌های برازش الگوی افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی

نوع شاخص برازش	شاخص	مدل اصلی	نتیجه برازش
شاخص مطلق	NPAR	۳۱۱	برازش مناسب
	DF	۴۲۱	برازش مناسب
	P	۰/۰۰۰	برازش مناسب
شاخص تطبیقی یا نسبی	CMIN (Chi Square)	۱۲۵۳/۸۹	برازش مناسب
	AGFI (بزرگتر از ۰/۹)	۰/۹۰	برازش مناسب
	GFI (بزرگتر از ۰/۹)	۰/۹۱	برازش مناسب
شاخص مقتصد	TLI (بزرگتر از ۰/۹)	۰/۹۲	برازش مناسب
	NFI (بزرگتر از ۰/۹)	۰/۹۲	برازش مناسب
	CFI (بزرگتر از ۰/۹)	۰/۹۱	برازش مناسب
شاخص مقتصد	PNFI (بزرگتر از ۰/۵)	۰/۵۶۲	برازش مناسب
	PCFI (بزرگتر از ۰/۵)	۰/۵۷۶	برازش مناسب
	RMSEA (کوچکتر از ۰/۰۸)	۰/۰۸۰	برازش مناسب
	CMIN/DF (کوچکتر از ۵)	۲/۹۷۸۳	برازش مناسب

شاخص‌های برازندگی نشان می‌دهد داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی آنها و همچنین زیربنای نظری پژوهش برازش مطلوبی را نشان می‌دهد و بیانگر این است که سوالات پژوهش با سازه‌های نظری در نظر گرفته شده برای متغیرهای پژوهش همسو است و می‌توان به نتایج حاصل از پژوهش اتکا نمود.

۵- بحث و فرجام

در این پژوهش تلاش گردید در چارچوبی یکپارچه، الگوی افزایش مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی مورد مطالعه قرار گیرد. نتایج حاصل از کدگذاری‌ها بیانگر این است که بطور کلی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری این

الگو در ۷ عامل (اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، زیرساختی، قانونی، سیستمی، انسانی) و ۴۰ مفهوم (کدهای باز) دسته‌بندی شدند. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش و با توجه به مدل ساختاری پژوهش و بارهای عاملی موجود (تخمین استاندارد) در مدل ارائه شده، عامل فرهنگی با ضریب مسیر ۰/۸۸۱ بیشترین تأثیر را افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی داشته است که با تحقیقات بهروزه و همکاران (۱۳۹۸) یزدان پناه و همکاران (۱۳۹۵)، قربانی و همکاران (۱۳۹۵) و احمدپور و همکاران (۱۳۹۳)، لنزیک و همکاران (۲۰۱۸) و اختر (۲۰۱۸) در یک راستا قرار دارد. از بین شاخص‌های این عامل، شاخص "بومی‌سازی صندوق‌های اعتبار خرد روستایی بر اساس دهستان" با بارعاملی ۰/۷۹۵ بیشترین اثرگذاری را داشته است. بعد از عامل فرهنگی، عوامل قانونی با ضریب مسیر ۰/۸۷۴ بیشترین تأثیر را در الگوی طراحی شده برای افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی داشته است که از این نقطه‌نظر با تحقیق فرجی‌سبکبار و همکاران (۱۴۰۰)، رضایی و صفا (۱۳۹۵) و اختر (۲۰۱۸) همسو می‌باشد. از بین شاخص‌های این مؤلفه نیز، شاخص "تبصره‌ها و مصوبات داخلی صندوق‌ها در جهت توسعه پایدار" با بارعاملی ۰/۸۱۰ بیشترین اثرگذاری را در این راستا داشته است. عامل آموزشی با ضریب مسیر ۰/۸۴۳، سومین عامل تأثیرگذار در افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی بود که از این حیث نیز با تحقیق عربخانی و همکاران (۱۳۹۸)، قدیری معصوم و احمدی (۱۳۹۴) و دیار و همکاران (۲۰۱۷) در یک راستا قرار دارد. از بین شاخص‌های این مؤلفه، شاخص "برپایی کارگاه‌های آموزشی جهت آشنایی زنان روستایی با اهداف صندوق" با بارعاملی ۰/۷۶۸ بیشترین اثرگذاری را در عامل آموزشی داشته است. همچنین بر اساس نتایج حاصل از پژوهش عامل "زیرساختی" نیز با ضریب مسیر ۰/۷۹۹ یکی دیگر از مؤلفه‌های اثرگذار در افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی بود که با پژوهش رضایی و صفا (۱۳۹۵) همراستا می‌باشد. از بین شاخص‌های این مؤلفه نیز شاخص "آسانی در متمرکز نمودن صندوق‌های شهرستانی تحت حمایت صندوق‌های مادر تخصصی" دارای بیشترین اثرگذاری می‌باشد. در اولویت پنجم نیز عوامل انسانی با ضریب مسیر ۰/۷۹۸ قرار داشت که نتایج در این قسمت با تحقیقات راشم و عبدالله^۱ (۲۰۱۸) در یک راستا قرار دارد و در میان شاخص‌های این مؤلفه نیز شاخص "جذب و نگهداری منابع انسانی در صندوق" با بارعاملی ۰/۸۶۸ دارای بیشترین تأثیر بر عامل انسانی بود. در مرتبه بعدی عوامل سیستمی با ضریب مسیر ۰/۷۸۴ قرار داشت که نتایج در این قسمت با یافته‌های تاج و همکاران (۱۳۹۶)، اختر (۲۰۱۸) همسو می‌باشد. در میان شاخص‌های این عامل شاخص "استفاده از کارشناسان امور زنان سازمان‌های مرتبط در جلسات دوره‌ای صندوق" با بارعاملی ۰/۷۷۳ دارای بیشترین بارعاملی در میان سایر شاخص‌ها بود. در نهایت از بین عوامل تأثیرگذار بر افزایش مشارکت‌پذیری زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی، عوامل اقتصادی با ضریب مسیر ۰/۷۶۰ کمترین تأثیر را در الگوی طراحی شده داشته است که از این منظر نیز با تحقیقات سانیز فرناندز و همکاران (۲۰۱۸)، فراشی و همکاران (۱۳۹۴) و قدیری معصوم و احمدی (۱۳۹۴) در یک راستا قرار دارد. در بین شاخص‌های این عامل نیز شاخص "ارائه تسهیلات و اعتبارات به زنان روستایی" با بارعاملی ۰/۸۴۲ بیشترین تأثیر را در عوامل اقتصادی داشته است.

به طور کلی و براساس نتایج حاصل از پژوهش، در جوامع کوچک و سنتی برخی ارزش‌ها و هنجارهای سنتی و قدیمی مانع ورود زنان به فعالیت در اجتماع می‌شود که البته در جوامع روستایی بررسی شده این مسئله کمرنگ‌تر شده است؛ اما هنوز هم در برخی خانواده‌ها مشاهده می‌شود. برای پیشرفت و مدیریت توسعه پایدار باید به زنان روستایی اجازه ورود به عرصه‌های مختلف برای همکاری داده شود و از ارزش‌ها و هنجارهای سنتی نابه‌جا که مانع حضور زن در فعالیت‌های اقتصادی می‌شود، دوری شود؛ بنابراین، حضور زنان در امور مختلف به‌منزله مسئول یا عضو هیئت‌مدیره‌ها

^۱ Rashem & Abdullah

موجب تشویق این افراد می‌شود. از سوی دیگر سابقه فعالیت‌های آموزشی و ترویجی کم در بین کارشناسان باعث می‌گردد، که نحوه ارتباط با زنان روستایی و نحوه توجیه کردن آنان در زمینه عضویت در صندوق‌های اعتبارات خرد با چالش‌هایی مواجه شود. لذا پیشنهاد می‌شود که ارتقاء مهارت‌های کارشناسان از طریق مشارکت در فعالیت‌های آموزشی و ترویجی امکان‌پذیر شود. همچنین آشنایی با فعالیت‌های آموزشی و ترویجی کارشناسان سایر استان‌ها به ویژه در زمینه چگونگی توجیه زنان روستایی نسبت به فعالیت صندوق‌ها، می‌تواند زمینه توسعه صندوق‌ها را در استان اردبیل در پی داشته باشد که این امر می‌تواند از طریق شبکه‌سازی کارشناسان از طریق شبکه‌های اجتماعی نیز صورت گیرد. یکی از مهمترین مسائل توسعه صندوق‌ها از دیدگاه کارشناسان در توسعه صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی میزان نقدینگی (عامل اقتصادی و وضعیت بازار فروش محصولات تولیدی) زنان روستایی عضو می‌باشد. لذا بهتر است مسئولین و دیگر افراد ذیربط امکان پرداخت وام بلاعوض در مبالغ پایین از طرف صندوق‌هایی نظیر صندوق کارآفرینی امید را فراهم کنند. از آنجا که از نظر کارشناسان حمایت و پشتیبانی عامل مهم و موثر بر توسعه صندوق‌های اعتبارات خرد محسوب می‌شود، باید نسبت به تکمیل حلقه گمشده (پشتیبان) در شبکه صندوق‌های خرد زنان روستایی جهت حمایت از تولیدات زنان روستایی برنامه‌ریزی لازم صورت پذیرد. بدون شک فعالیت این نوع صندوق‌ها با توجه به سرمایه‌ی کم زنان روستایی و بدون حمایت دولت در میانه راه متوقف خواهند شد. همچنین از آنجا که از مشکلات بسیار بزرگ در ادامه فعالیت صندوق‌های خرد زنان روستایی، عدم وجود بازار مناسب در فروش محصولات تولیدی زنان می‌باشد، حمایت ارگان‌های ذیربط در این زمینه می‌تواند به توسعه صندوق‌ها کمک کند. عامل قانونی عامل مهمی در میزان توسعه صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی می‌باشد، لذا، بومی‌سازی قوانین و مقررات مطروحه در شبکه صندوق‌های خرد زنان روستایی بصورت استانی و حتی داخل استانی به سبب برخوردهای اجتماعی اقوام با جامعه زنان روستایی خود می‌تواند حائز اهمیت باشد.

در نهایت با توجه به کمبود تعداد کارشناس و اعتبارات برای نظارت و توسعه فعالیت‌های صندوق‌ها پیشنهاد می‌گردد به جای سرعت دادن در افزایش تعداد صندوق‌ها تمرکز بر توسعه‌ی کیفی و زمینه‌سازی برای ورود صندوق‌های موجود به عرصه‌های بزرگ‌تر اقتصادی انجام و پس از رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده سعی در افزایش کمی صندوق‌ها گردد.

۶- منابع

- ازغیر، ناریمان و ورهرامی، ویدا. (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در بازار کار: مطالعه موردی کشور سوریه. *اقتصاد و الگوسازی*، ۱۳(۱)، ۱۵۳-۱۷۸. doi: 10.29252/jem.2022.225471.1708
- ایزدی، علی و قنبری، سیروس. (۱۴۰۰). کارآفرینی کشاورزی و توسعه مناطق روستایی (مورد مطالعه: دهستان رشتخوار). *روستا و توسعه پایدار*، ۲(۱): ۳۸-۱۹. doi: 10.22077/vssd.2021.4382.1029
- آسایش طلب، روح انگیز، مولایی هاشجین، نصرالله، قریشی، محمدباسط، و افشاری آزاد، محمدرضا. (۱۴۰۲). عوامل مؤثر در افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستاهای شهرستان شفت. *روستا و توسعه پایدار*، ۴ (۳): ۵۹-۷۰. doi: 10.22077/vssd.2023.5160.1091
- بهروزه، سمیرا؛ حاجی، لطیف و آقاعباسی، ناصر. (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی روستاهای شهرستان جیرفت. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۸(۳۲)، ۲۶-۱۰. doi: 10.22034/ajcoop.2020.106414
- خانی، فاضله و چوپچیان، شهلا. (۱۳۹۱). مناسبات جنسیتی درفضاهای روستایی و تأثیر آن بر مشارکت زنان؛ (مطالعه مقایسه‌ای دهستان مریدان شهرستان لنگرود و دهستان هولی شهرستان پاوه). *پژوهش‌های روستائی*، ۳(۱۱)، ۱۳۷-۱۱۳. doi: 10.22059/jrur.2012.29224

- رومیانی، احمد، منظم اسماعیل پور، علی، عباس رشد، خدیجه و امربی، مهتاب. (۱۴۰۴). تحلیل اثرگذاری حمایت مردم محلی از توسعه روستاهای هدف گردشگری استان زنجان. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۶ (۱): ۱۱۷-۱۴۰. doi: 10.22077/vssd.2024.7753.1257
- زارعی پهنه کلائی، سیدحسین؛ احمدپور، امیر و چرمچیان لنگرودی، مهدی. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی روستایی زنان استان مازندران. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۲ (۷): ۷۹-۱۰۰. doi: 10.22034/ajcoop.2014.99759
- سعیدی، معصومه؛ چهارسوقی‌امین، حامد؛ مومنی‌هلالی، هادی؛ نوروزی، علیرضا و واحدی، مرجان. (۱۳۹۷). بررسی نقش صندوق اعتبارات خرد بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی (مورد پژوهشی: شهرستان چرداول، استان ایلام). *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۱۵ (۴): ۱۴۹-۱۷۵. doi: 10.22051/jwsps.2018.18916.1649
- صفری علی اکبری، مسعود. (۱۳۹۹). نقش شبکه‌های روستایی در مدیریت مشارکتی جوامع محلی (مورد مطالعه: دهستان بالا دربند شهرستان کرمانشاه). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۱ (۲): ۸۱-۹۲. doi: 10.22077/vssd.2020.3827.1009
- فرجی‌سبکبار، حسنی، طهماسبی، بهمن و سلیمی، فاطمه. (۱۴۰۰). تحلیل چالش‌های مشارکت زنان در مدیریت نواحی روستایی (مورد مطالعه: دهستان لوانسان کوچک شمیرانات). *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*، ۲ (۲): ۵۱-۶۹. doi: 10.52547/gsma.2.2.51
- قدیری معصوم، مجتبی و احمدی، افسانه. (۱۳۹۴). سازه‌های مؤثر بر موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد در توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی شهرستان فیروزکوه. *پژوهشهای جغرافیایی انسانی*، ۴۷ (۴): ۷۷۲-۷۵۹. doi: 10.22059/jhgr.2015.52462
- قنبری، یوسف و انصاری، رحیمه. (۱۳۹۴). شناسایی و تبیین عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر توانمندسازی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رستم). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۴ (۳): ۱-۱۰. doi: 10.22067/jrrp.v4i3.22858
- کوشکی، فاطمه؛ ایروانی، هوشنگ و کلانتری، خلیل. (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر بهبود مشارکت زنان در صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی: مطالعه موردی استان کرمانشاه. *روستا و توسعه*، ۱۴ (۱): ۳۳-۱۵. doi: 10.30490/rvt.2018.59169
- گلشنی، معصومه و شیرینی، نعمت اله. (۱۴۰۴). تحلیل راهبردی توسعه کارآفرینی در صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی (مورد مطالعه: شهرستان بدره). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۶ (۱): ۷۳-۹۶. doi: 10.22077/vssd.2024.7319.1231
- مسرورنژاد، ناصر، مولائی‌هشجین، نصراله، پوررمضان، عیسی و قریشی، محمدباسط. (۱۴۰۰). تبیین عوامل مؤثر بر کارایی، اثربخشی مدیریت، و مشارکت روستایی در توسعه روستاهای شهرستان صومعه سرا با رویکرد حکمروایی خوب. *پژوهشهای جغرافیایی انسانی*، ۵۳ (۴): ۱۵۲۳-۱۵۴۱. doi: 10.22059/jhgr.2021.303827.1008129
- مظفری، محمدمهدی و ضیائی، محمدصادق. (۱۳۹۶). بررسی اثرات صندوق اعتبارات مالی خرد بر میزان توانمندسازی مدیریتی زنان روستایی (مطالعه موردی: منطقه الموت). *دانش سرمایه‌گذاری*، ۶ (۲۴): ۲۵۰-۲۳۱. doi: 10.22034/jik.2017.23999
- مومنی زاده، میرشمس، مولایی هشجین، نصرالله و پوررمضان، عیسی. (۱۴۰۲). تبیین راهکارهای توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان رشت. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۴ (۱): ۲۱-۳۸. doi: 10.22077/vssd.2022.5670.1134
- یزدان‌پناه، مسعود؛ آجیلی، عبدالعظیم؛ بختیاری، زیبا و دهقان‌پور، مجتبی. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر رضایت و وفاداری زنان روستایی نسبت به صندوق‌های اعتبارات خرد در شهرستان‌های مرودشت و رامهرمز. *پژوهش‌های روستایی*، ۷ (۴): ۷۴۵-۷۳۲. doi: 10.22059/jrur.2016.104708.522

References

- Akhter, P. (2018). A study on the factors affecting the performance of microfinance institutions in Bangladesh. *Pacific Business Review International*, 10(11), 124-132. doi: 10.17492/mudra.v6i2.186477
- Anyiro, C. O., Okonkwo, K. N. & Udah, S. C. (2013). Effect of woman Led Self Help Group on micro-financing of farms in Isuikwuato local government area of Abia satet, Nigeria. *International Journal of Agricultural Science research and Technology in Extension and Education systems*, 3(4), 229-234. doi: 10.71505/ijasrt.2013.1199480.
- Asayeshthalab, R. , Molaei Hashjin, N. , ghoreyshi, M. B. and Afshariazad, M. (2023). Factors Influencing the Increase of Women's Participation in the Rural Economy of Shaft County. *Village and Space Sustainable Development*, 4(3), 59-79. doi: 10.22077/vssd.2023.5160.1091. [In Persian]

- Behroozeh, S., Haji, L., & Aghaabbasi, N. (2020). Analysis of Factors Influencing Rural Women Participation in Agricultural Activities (Case Study: Jiroft Township). *Co-Operation and Agriculture*, 8(32), 1-26. doi: 10.22034/ajcoop.2020.106414. [In Persian]
- Dadvar-Khani, F. & Choobchian, S. (2014). Women and rural development in Iran: Analysis of the socio economic changes on women' work in agriculture. *Ciência e Natura, Santa Maria*, 36, 36–50. doi. org/105902/2179460X19427.
- Diar, A. Y., rotich, G. & Ndambiri, A. N. (2017). Factors affecting the groeth of micro finance institutions in Kenya: a case of selected micro finance banks in Nairobi city county, Kenya. *The Strategic Journal of Business & Change Management*, 4(5), 115-128. DOI: <http://dx.doi.org/10.61426/sjbcm.v12i2>.
- Ezghayer, N. and Varahrami, V. (2022). Investigating the Factors Affecting Women's Participation in Labor Market: A Case Study of Syria. *Journal of Economics and Modelling*, 13(1), 153-178. doi: 10.29252/jem.2022.225471.1708. [In Persian]
- Faraji Sabokbar, H. , Tahmasi, B. and Salimi, F. (2021). Analyzing the Challenges of Women's Participation in Rural Areas Management (Case study: Lavasan Kouchak Rural District, Shemiranat County). *Geographical Studies of Mountainous Regions*, 2(2), 51-69. doi: 10.52547/gsma.2.2.51. [In Persian]
- Fofana, N. B., Antonides, G., Niehof, A. & Ophem, J. A. C. (2015). How microfinance empowers women in Cote d'Ivoire. *Review of Economic of the Housholds*. 13, 1023–1041. Doi: 10.1007/s11150-015-9280-2.
- Ghadiry Masom, M. and Ahmadi, A. (2015). The factors influencing success of micro-credit funds in the economic empowerment of rural women, Firoozkooh County. *Human Geography Research*, 47(4), 759-772. doi: 10.22059/jhgr.2015.52462. [In Persian]
- Golshani, M. and Shiri, N. (2025). Strategic Analysis of Entrepreneurship Development in Rural Women's Microcredit Funds (Case study: Badrah County). *Village and Space Sustainable Development*, 6(1), 73-96. doi: 10.22077/vssd.2024.7319.1231. [In Persian]
- Innicent, E. C. & Onyedikachi, A. C. (2013). The impact of micro financing on poverty levels of rural women farm households in Abia state, Nigeria: implication for policy intervention. *Journal of central EuropeanAgriculture*, 14(2), 646-658. DOI: 10.5513/JCEA01/14.
- Izadi, A. and Ghanbari, S. (2021). Analysis and study of the role of effective factors of entrepreneurship in the agricultural sector in the development of rural areas (Case study: Rashtkhar village). *Village and Space Sustainable Development*, 2(1), 19-38. doi: 10.22077/vssd.2021.4382.1029. [In Persian]
- Khani, F. and chubchian, S. (2012). Gender relations in Rural Spaces and its Effects on Women's participation, a Comparative Study on Moreedan Rural District of Langerud City in Gilan Province and Rural District of Hooly from Paveh city in Kermanshah Province. *Journal of Rural Research*, 3(11), 113-137. doi: 10.22059/jrr.2012.29224. [In Persian]
- Kushki, F., Irvani, H. & Kalantari, Kh. (2018). Influential Factors on Improvement of Women Participation in Rural Micro Credit Funds: A Case Study of Kermanshah Province of Iran. *Village and Development*, 14(1), 15-33. doi: 10.30490/rvt.2018.59169. [In Persian]
- Lensink, R., Mersland, R., Vu, N. T. H. & Zamore, S. (2018). Do microfinance institutions benefit from integrating financial and nonfinancial services?. *Applied Economics*, 50(21), 2386-2401.
- Masrounejad, N, Molaey Hashjin, N. , Pourramzan, E. and Ghorishi, M. (2021). Explaining the factors affecting the efficiency, effectiveness of management and rural participation in the development of the villages of Soomehsara city with a good governance approach. *Human Geography Research*, 53(4), 1523-1541. doi: 10.22059/jhgr.2021.303827.1008129. [In Persian]
- Momenizadeh, M. , Molaei Hashjin, N. and Pourramzan, E. (2023). Economic Development Strategies in the Rural Settlements of Rasht County. *Village and Space Sustainable Development*, 4(1), 21-38. doi: 10.22077/vssd.2022.5670.1134. [In Persian]
- Mozaffari, M. M. and Ziaee, M. S. (2017). Survey the Effects of Micro Finance Credits Fund on the Rural Women's Managerial Empowerment (Case Study: Alamout Region). *Journal of Investment Knowledge*, 6(24), 231-250. doi: 10.22034/jik.2017.23999. [In Persian]

- Qanbari, Y. and Ansari, R. (2015). Identify and Explaining the Social and Economic Factors Affecting Rural Women Empowerment (Case Study: Rostam County). *Journal of Research and Rural Planning*, 4(3), 1-10. doi: 10.22067/jrrp.v4i3.22858. [In Persian]
- Rashem, M. H. & Abdullah, Y. A. (2018). Factors Influence the Growth and Penetration of Microfinance Institutions: A Case of Egypt. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 22, 1-7. <https://doi.org/10.25115/eea.v40i3.6520>
- Roumiani, A. , Monazzam Ismailpour, A. , Abbas Rashid, K. and amraie, M. (2025). Analysis of the Impact of Local Community Support on the Development of Tourism-Targeted Villages in Zanjan Province. *Village and Space Sustainable Development*, 6(1), 117-140. doi: 10.22077/vssd.2024.7753.1257. [In Persian]
- Saeidi, M., Chaharsoughi Amin, H., Moumenihelali, H., Norouzi, A. & Vahedi, M. (2018). Investigating the Role of Micro-Credit Fund on the Economic Empowerment of Rural Women (The case study: Chardavol Township, Ilam Province). *Women's Studies Sociological and Psychological*, 15(4), 149-175. doi: 10.22051/jwsp.2018.18916.1649. [In Persian]
- Safari Ali Akbari, M. (2020). The Role of Rural Networks in Participatory Management of Local Communities: The Case of Baladarband Rural District in Kurdistan. *Village and Space Sustainable Development*, 1(2), 81-92. doi: 10.22077/vssd.2020.3827.1009. [In Persian]
- Sainz-Fernandez, I., Torre-Olmo, B., Lopez-Gutierrez, C. & Sanfilippo-Azofra, S. (2018). Development of the financial sector and growth of microfinance institutions: the moderating effect of economic growth. *Sustainability*, 10(11), 3930-3946. DOI:[10.3390/su10113930](https://doi.org/10.3390/su10113930)
- Sell, M. & Minot, N. (2018). What factors explain woman's empowerment? Decision-making among small-scale farmers in Uganda. *Woman's Studies International Forum*.71, 46-55. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.09.005>
- Weber, O. & Ahmad, A. (2014). Empowerment through microfinance: The relation between loan cycle and level of empowerment. *World Development*, 62, 75-87. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.05.012>.
- Yazdanpanah, M., Ajili, A., Bakhtiyari, Z. & Dehghanpour, M. (2016). Factors That Affecting Rural Women Satisfaction and Loyalty Regarding Micro Credit Funds in Marvdasht and Ramhormoz Districts. *Journal of Rural Research*, 7(4), 732-745. doi: 10.22059/jrr.2016.104708.522. [In Persian]
- Zarei Pahnecoulai, S., Ahmadpour, A. & Charmchian Langerodi, M. (2013). Factors Affecting Entrepreneurship Development in Women's Rural Cooperatives in Mazandaran Province. *Co-Operation and Agriculture*, 2(7), 79-100. doi: 10.22034/ajcoop.2014.99759. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

